

NORA als stuurinstrument

presentatie bij
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
14 augustus 2019

Wat is NORA en waarom is het voor ons van belang?

De Nederlandse Overheid Referentie Architectuur (NORA) is ons Nationale afspraken stelsel over hoe de dienstverlening van de overheid is geregeld: nu en in de toekomst.

De NORA is voor ons van belang om inzicht te geven in de samenhang van “alles” wat voor de dienstverlening van de overheid nodig is: wet- en regelgeving, processen, mensen, gegevens, systemen e.d.

Eenzijds om zo dienstverlening mogelijk te maken en anderzijds om die dienstverlening te kunnen verbeteren.

Bestuurders, beleidsmedewerkers en projectmanagers kunnen de NORA daardoor gebruiken om te “Navigeren Op Relevante Afspraken”: om veranderingen door te voeren, waarbij rekening wordt gehouden met bestaande afspraken.

Kabinetsbeleid

2 juli 2008

Inzake ICT stelt het kabinet een aantal kaders vast voor projectplannen, reviews en architectuur:

Voor de overheid als geheel geldt de Nederlandse Overheid Referentie Architectuur (NORA) als norm.

Voor elk nieuw groot ICT-project wordt een Project Start Architectuur (PSA) opgesteld in lijn met NORA.

In NORA zijn de Europese ontwikkelingen in het kader van het European Interoperability Framework (EIF) verankerd.

NORA
Nederlandse Overheid
Referentie Architectuur

NORA als stuurinstrument

2

Zie <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-26643-128.html>

In naam is NORA de norm, maar van een brede toepassing van de NORA is maar deels sprake. Wel neemt de toepassing toe.

Via een “rondje langs de velden”, bij de CIO-offices, willen we onderzoeken welke ambities en verbetermogelijkheden bestaan.

Bij lang niet elk groot ICT-project wordt een PSA opgesteld in lijn met de NORA.

En er wordt nog weinig beroep gedaan op NORA-reviews.

Om dat te verbeteren zoeken we contact met Project-Portfoliomanagement en het BIT.

De verankering van de EIF in de NORA is vrijwel 100% (alleen meertaligheid is nog niet opgenomen).

Het afstemmen van de EIF en NORA is onderdeel van het Beheer van de NORA en wordt besproken met BFS, BZK en de (achterban van) NORA Gebruikersraad.

Zie https://www.noraonline.nl/images/noraonline/9/93/Xref_new{EIF_and_NORA_-_final_21jul17.pdf

Stukje historie

De Nederlandse Overheid Referentie Architectuur (NORA)
bevat richtinggevende principes en handvatten voor het ontwerp van de
dienstverlening van de overheid

NORA is ontwikkeld in 2005 en kende sindsdien versies 1.0, 2.0 en 3.0
Vanaf 2012 gepubliceerd op www.NORAonline.nl
als continue actuele versie

BZK is eigenaar

Beheer is belegd bij ICTU

Alle overheidsorganisaties helpen mee met de doorontwikkeling

NORA
Nederlandse Overheid
Referentie Architectuur

NORA als stuurinstrument

3

Nederland was in 2005 een voorloper met een Overheidsbrede referentie-architectuur. Met de vele lopende ICT-initiatieven kwam behoefte aan inzicht en overzicht. Met de NORA zou meer samenhang en efficiëntie worden bereikt in de (ontwikkeling van) dienstverlening van de overheid.

Na de ontwikkeling van de NORA in 2005, is de governance feitelijk pas in de periode 2008 / 2011 geformaliseerd. De verantwoordelijkheid voor de NORA is belegd bij BZK (zie Kabinetbesluit dd. 2 juli 2008). Met brief van 17 augustus 2009 heeft de staatssecretaris BZK de overheden opgeroepen om architectuur (NORA) toe te passen en zo de dienstverlening aan burgers en bedrijven te verbeteren.

Daarna is op 27 april 2011 door de Bestuurlijke Regiegroep (BRG) aangegeven dat de inhoudelijke doorontwikkeling van de NORA en de rol van betrokken overheden daarbij, zal worden onderzocht. De rapportage daarover is op 4 november 2011 opgeleverd.

De BRG heeft per 12 november 2012 de inhoudelijke governance van de NORA belegd bij de Architectuur Board NORA.

Met de komst van de DigiCommissaris is de inhoudelijke governance overgegaan naar de Regieraad Interconnectiviteit.

En met de overgang naar het Overheidsbrede Beleidsoverleg Digitale Overheid (OBDO) is de inhoudelijke governance op strategisch niveau onduidelijk geworden.

Op tactisch en operationeel niveau geeft de NORA Gebruikersraad daar invulling aan.

Zie ook https://www.noraonline.nl/wiki/Beheer_en_doorontwikkeling_NORA

Effecten “buiten de architecten”

Verhoogde vraag naar inzet van architectuur bij projecten: die vraag komt vanuit management en projectleiders

Uitleg over NORA en familie is onderdeel van het CIO-curriculum en van ICT voor beleid en Rijkstrainees (Rafeb)

ICTU-aanpak via workshops met stakeholders en idEA-visualisaties slaat breed aan (50+ toepassingen)

Groei van het aantal NORA familieleden:
draagvlak bij management om dat te financieren

Onze centrale vraag blijft:

Wat hebben we afgelopen jaren bereikt qua toegevoegde waarde van de NORA c.q. het werken met architectuur?

Het gaat hier dus niet om de vraag hoe tevreden de architecten zijn met de NORA, maar om de vraag hoe tevreden anderen zijn met het werk van de architecten.

Een goed onderbouwd antwoord voor de toegevoegde waarde kunnen we niet geven. Wel hebben we indicaties dat het goed gaat: positieve feedback op wat we doen, naast architecten bezoeken ook projectleiders en beleidsmedewerkers de wiki en architecten uit de NORA community geven aan dat zij al jaren lang een verhoogde vraag merken naar inzet voor architectuur.

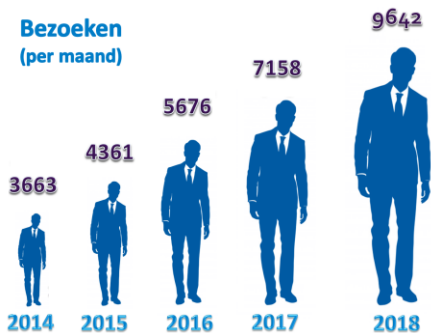
En we hebben eigenlijk geen indicaties dat het niet goed zou gaan ... 😊

Indicaties vanuit gebruik van NORA

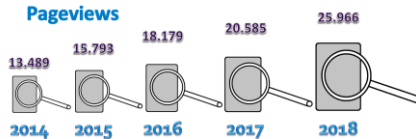
2018: 115.707 bezoeken

www.NORAonline.nl

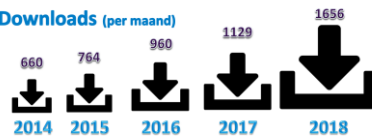
Bezoeken
(per maand)



Pageviews



Downloads (per maand)



NORA
Nederlandse Overheid
Referentie Architectuur

NORA als stuurinstrument

5

De cijfers spreken voor zich: sinds 2012 is er elk jaar een groei geweest van ruim 25% !
Zie details op: http://noraonline.nl/wiki/Gebruik_wiki

De NORA wint jaarlijks aan bekendheid en statuur: het aantal gebruikers is al jaren sterk stijgend en we zien nu dat die gebruikers vaker terugkeren en bovendien ook meer tijd in de wiki doorbrengen.

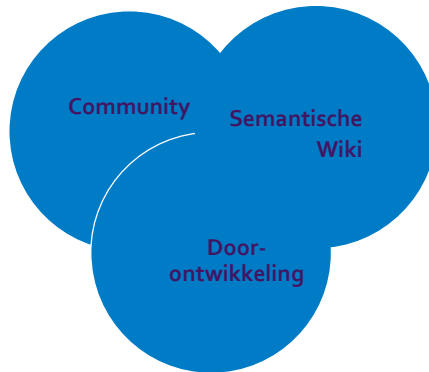
De kern van het succes is de community: de mensen die bij de diverse domeinen aan de slag zijn om met het hulpmiddel architectuur te zorgen voor een betrouwbare, veilige, betaalbare en ook gebruiksvriendelijke dienstverlening.
Deze architectuur-community groeit, Nationaal.

Bij alle bestuurslagen is de noodzaak voor architectuur en met name ook NORA onderkend. Bij de Provincies en de Waterschappen is het uitgangspunt al: "hergebruik van NORA (en vaak ook GEMMA) in plaats van zelf ontwikkelen".
Bij diverse domeinen zien we eenzelfde ontwikkeling.
Bij het Rijk zien we een verminderd gebruik van de EAR. De inschatting is dat die gebruikers zijn overgestapt naar de NORA en andere familieleden.

Het medium, de semantische wiki (denk aan de wereldwijde Wikipedia), zien wij als een ideale manier om op transparante wijze kennis te delen binnen een community. Niet alleen binnen de Nederlandse overheid, maar ook met het bedrijfsleven. En op termijn mogelijk ook internationaal: bij de EU zijn de eerste wiki's in ontwikkeling (voor EIRA en SDG).

Er liggen nog veel mogelijkheden om het gebruik op diverse aspecten te laten toenemen !

NORA community



Wie op de wiki komt heeft de kans deel uit te gaan maken van de community (mailings, bijeenkomsten, contactpersonen) en te participeren in de doorontwikkeling (feedback gebruikersonderzoek, concepten, Afgeleide Principes Revisited enz.).

Wie eenmaal onderdeel uitmaakt van de community, wordt expliciet betrokken bij de doorontwikkeling (Gebruikersraad, twitter, familienieuws, direct contact enz.) en weet kennis in de wiki steeds beter te vinden (presentaties, links in nieuwsbrieven, thema-trekkers, overervingsworkshops enz.).

Wie betrokken is bij de doorontwikkeling wordt hechter met andere leden van de community en heeft een directe impact op de inhoud van de wiki.

We zien jaarlijks meer reuring in de NORA- en architectuur-community ontstaan, waarbij NORA Beheer meer vragen ontvangt.

Op deze manier wordt de feedback-loop tussen de “theoretische afspraken” en de “toepassing in de praktijk” steeds sterker. Er zijn steeds meer mensen op de hoogte van de inhoud en meerwaarde van NORA. Die passen het toe bij hun werk en spreken bovendien daarover met collega’s. Tezamen veroorzaakt dit een groei van de daadwerkelijke toepassing van architectuur bij (grote ICT-) projecten.

Het gebruikersonderzoek van de wiki draagt daar zeer positief aan bij vanuit de reacties op de vraag “Was dit nuttig?”

Ja is evident en bij Nee zien we vaak direct wat er op die pagina ontbreekt, dan wel fout was en herstellen we dat direct.

Door dit positieve effect is besloten het gebruikersonderzoek door te laten lopen (in principe voor altijd).

idEA-visualisatie en vijflaagsmodel



NORA
Nederlandse Overheid
Referentie Architectuur

NORA als stuurinstrument

7

Het werken met architectuur vindt plaats aan de hand van workshops met vertegenwoordigers van alle stakeholders.

Die geven aan wat hun belangen zijn, welke knelpunten ze ervaren in de huidige situatie en welke ambities ze hebben voor de toekomst.

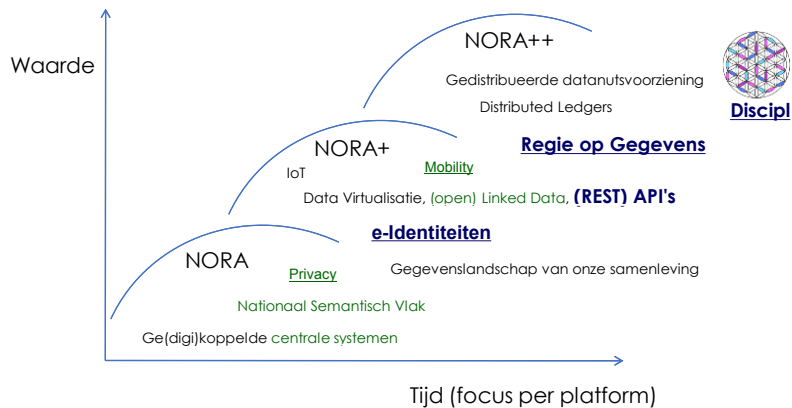
Door hun (maatschappelijke) vraagstuk te bekijken vanuit de 5 verschillende invalshoeken van de NORA, wordt het vraagstuk uiteengehaald in meer begrijpelijke deel-vraagstukken en ontstaat meer wederzijds begrip voor elkaar en de veranderopgaven waarvoor ze staan.

Het vijflaagsmodel van de NORA is mede gebaseerd op de EIRA en heeft z'n dienst bewezen tijdens het delen van de verschillende inzichten en discussie over grensoverschrijdende dienstverlening.

Het model wordt tijdens alle presentaties over de NORA gepromoot en het slaat goed aan, met name bij niet-architecten.

Zie ook <http://noraonline.nl/wiki/Vijflaagsmodel>

Doorontwikkeling



NORA
Nederlandse Overheid
Referentie Architectuur

NORA als stuurinstrument

8

De overheid richt zich momenteel nog voornamelijk op het verwezenlijken van oplossingen die gericht zijn op de korte termijn. Over de langere termijn oplossingen wordt veel gesproken, maar wordt weinig echte kennis uit hands-on ervaring opgedaan, noch gedeeld in een concreet holistisch en samenlevingsbreed perspectief.

Vanuit de NORA community delen we de opgedane kennis en ervaring en brengen we het samen in de updates van de NORA.

We zien graag dat meer ambtenaren gaan kennisdelen.

Niet via "afgesloten" Pleio-omgevingen, maar op het internet, ook open voor private partijen. Bij voorkeur via Overheid.nl, Rijksoverheid.nl, DigitaleOverheid.nl of NORAonline.nl

Als beleidsmedewerkers hun maatschappelijke vraagstukken zouden delen met de architectuur-community, bijvoorbeeld door die aan de orde te stellen in de NORA Gebruikersraad, dan zou een meer holistische aanpak van die vraagstukken mogelijk worden, waardoor de slagingskans van oplossingen en projecten toeneemt.

Thema's die momenteel worden uitgewerkt, zijn: Identity & Access Management (IAM), API's, RoG, platformen en (keten)processen.

De doorontwikkeling van de NORA wordt beschreven in de jaarplannen:

<https://www.noraonline.nl/wiki/Jaarplanning>

Gewenste bijsturing - 1

Nieuwe portefeuillehouder NORA bij DIO

Vertegenwoordiging van de NORA in het OBDO

Beleidsmedewerkers bij DIO vragen om mee te helpen om bestaande beleidskaders af te stemmen op de Basisprincipes van de NORA

Door vertrek van Rob Evelo en de vele lopende zaken is vervanging op niet te lange termijn gewenst.

De NORA is geen expliciet onderwerp van besturing vanuit het OBDO, maar raakt wel sterk aan de beleidsvraagstukken die daar worden behandeld.

De Basisprincipes (BP's) van de NORA beschrijven namelijk de kwaliteit van overheidsdienstverlening vanuit het perspectief van de wensen van de samenleving, de burgers en bedrijven (het wat, niet het hoe).

Beleidskaders worden dus bij uitstek afgestemd op die Basisprincipes. En vice versa, moeten Basisprincipes afgestemd worden op nieuwe beleidskaders.

De NORA community onderzoekt voortaan jaarlijks deze afstemming.

Daarbij is samenwerking gewenst met de portefeuillehouders van DIO.

Basisprincipes helpen ook bij het schrijven van nieuwe strategische plannen en wet- en regelgeving.

Ze zijn vooral richtinggevend en bieden ruimte voor interpretatie. Als zodanig zijn ze doorgaans niet in absolute zin toetsbaar.

De Afgeleide Principes (AP's) geven meer concrete invulling aan de Basisprincipes. Ze zijn te beschouwen als een checklist van kwaliteitskenmerken van de diensten van de overheid en geven handvatten voor operationeel niveau door hun uitwerking in concrete implicaties.

Zie <https://www.noraonline.nl/wiki/Principes>

Gewenste bijsturing - 2

Portefeuillehouders bij DIO vragen om toekomstige beleidsvraagstukken c.q. NL DIGIbeter-opgaven (ook) te bespreken met de NORA Gebruikersraad en een PSA te laten opstellen



NORA
Nederlandse Overheid
Referentie Architectuur

NORA als stuurinstrument

10

De ervaring leert dat een architectuur-advies met name zinvol is in een vroeg stadium van een opkomend maatschappelijk vraagstuk. Wanneer de verschillende oplossingsmogelijkheden nog moeten worden bedacht.

Vanuit NL DIGIbeter zijn veel voorgenomen acties vastgelegd voor de komende jaren. Naar inschatting zijn veel daarvan redelijk inpasbaar in de huidige informatiehuishouding van de Overheid. Maar ook zijn er veel die pas zullen kunnen worden gerealiseerd nadat ingrijpende wijzigingen zijn doorgevoerd door betrokken overheidsorganisaties.

Bij al deze wijzigingen is de inzet van ICT noodzakelijk geworden (we noemen het al de Digitale Transitie) en behoeft daarmee een PSA c.q. architectuur-advies, e.e.a. zoals bedoeld in het Kabinetsbeleid t.a.v. (grote) ICT-projecten.

Een PSA is een architectuur-product voor het sturen op goede oplossingen en is in een vroegtijdig stadium van een vraagstuk het meest effectief.

De NORA omvat dan ook veel informatie over het toepassen van een PSA.

Zie https://www.noraonline.nl/images/noraonline/6/64/ICTU_Handleiding_voor_het_maken_van_een_PSA.pdf

Gewenste bijsturing - 3

Samenwerking met CIO Rijk intensiveren
EAR lijkt "ter ziele te gaan"

Stimuleren dat bij alle domeinen wiki's worden ingezet voor
de domein-(referentie)architectuur

En ook voor de architectuur van grote projecten,
zoals Omgevingswet, PGB, PGO en GDI / GO

Afgelopen 4 jaar is de EAR zeer beperkt inhoudelijk beheerd en is het -toch al beperkte- gebruik aan het teruglopen.

We denken dat het komt doordat de ministeries maatschappelijk gericht zijn op hun eigen domein en elkaar met name raken op generieke thema's zoals die in de NORA worden opgenomen.

De toegevoegde waarde van de EAR lijkt met name te liggen bij de gemeenschappelijke bedrijfsvoeringsdiensten voor ministeries, zoals P-direct, FM, Rijkspas e.d.

Het stimuleren van domein-architecturen, die goed aansluiten bij de beleidsplannen van het OBDO, zou een goede actie kunnen zijn van DIO en CIO Rijk samen.

Bij voorkeur worden die domein-architecturen ontsloten via openbare semantische wiki's, zoals de ROSA voor het onderwijs.

Zie <https://www.wikixl.nl/wiki/rosa/index.php/Hoofdpagina>

Daarnaast is het gewenst dat architecturen van grote landelijk projecten, die diverse domeinen raken, in een digitale vorm beschikbaar worden gemaakt (bij voorkeur dus in een semantische wiki), opdat de consistentie beter kan worden geborgd, eenvoudig hergebruik kan worden gemaakt van onderdelen van die architectuur en onderling kan worden verwezen naar domein-architecturen dan wel Enterprise Architecturen van de betreffende organisaties.

Ook helpt dat inzicht en overzicht te krijgen zoals momenteel de CIO Rijk vanuit de I-strategie voor ogen heeft.